

Posudek bakalářské práce

Název práce: Citoslovce v česko-bulharském srovnání

Studijní obor: Jihovýchodoevropská studia

Autorka práce: BcA. Markéta Kraevská

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc.

Oponentka práce: Mgr. Ginka Bakardžieva, PhD.

Bakalářská práce BcA. Markéty Kraevské se věnuje tématu, které se zdá z hlediska odborné literatury poněkud okrajové. Citoslovce jsou zpravidla zpracována v systematických popisech jazyka typu velkých mluvnic nebo morfologií, specializované literatury je velmi málo. Vzhledem ke specifické formě, významu i funkci citoslovce totiž nepřitahovala pozornost standardologické literatury, ani nevyvolávala zásadnější problémy při užívání (mluvená řeč, útvary pro děti).

M. Kraevská si uvědomila nosnost tématu vzhledem k literárnímu zaměření svých dosavadních odborných zájmů, především změnu funkce citoslovcí v žánru komiksu, jehož četnost, čtenost a obliba v moderní době rychle roste. Srovnání česko-bulharské se potom již nabízelo, a to včetně zdrojů, tj. lexikografického popisu citoslovcí a materiálu z komiksů.

V teoretické části své práce postupuje systematicky od obecného ke konkrétnímu, od členění slov do slovních druhů v češtině a bulharštině a místa citoslovcí v něm, přes popis citoslovcí v obou jazycích (včetně zdůraznění specifického typu deverbativních citoslovcí v bulharštině) až k jejich klasifikaci. Zde autorka narazila na teoretické problémy rozdílnosti klasifikace, a to jak v rámci obou jednotlivých jazyků, tak v mezijazykovém srovnání. Dokázala jednak shrnout popis pro jednotlivé jazyky a zaujmout k nim stanovisko, ale také je srovnat i přes terminologické rozdíly. Popsala, odkud tyto rozdíly vznikají a konstatovala důkladnější teoretickou reflexi citoslovcí v bulharských gramatikách (hledisko formy, vzniku a původu). V dalším postupu se autorka zabývá vznikem nových citoslovcí. V této části již uvádí paralelně příklady z češtiny i bulharštiny, zjevně vybírané (zejména pro bulharštinu) z vlastního materiálu.

Rozsáhlá pasáž teoretické části práce představuje 5. Kapitola nazvaná Sporné otázky. Pokud předchozí část představuje inteligentní kompilaci sekundární literatury a její zpracování, v této části autorka bakalářské práce osvědčuje vospělou schopnost hodnotit jak samotné jazykové jevy, tak i jejich popis. Analyzuje postavení citoslovcí mezi slovy a paralingvistickými (či paralingválními, zde není v práci terminologie jednotná) jevy, při jejich rozhraničování je třeba vyjít z rozdílu mluveného a psaného jazyka, přičemž pro popis citoslovcí, podobně jako v případě celého jazykového systému, je primárním východiskem jazyk psaný, což ovšem zcela odporuje povaze a užívání citoslovcí. Hledání hranice vychází z úvah o postavení citoslovcí z hlediska první a druhé signální soustavy, jež lze usouvztažnit s Vachkovou představou (jazykové) systémovosti těchto výrazových prvků. Autorka se nakonec ztotožňuje s názorem E. Kleňhové.

Druhým problematickým okruhem je potom odlišení citoslovcí od částic, jež jsou v řadě ohledů charakterizovány stejnými rysy, a příkladový materiál neukazuje na zřetelné odlišení jednotlivých slov z hlediska jejich slovnědruhového zařazení. V takových případech

se zvýrazňuje význam kontextu, odtud potom vyplývají problémy v lexikografickém zpracování. V této pasáži autorka navazuje na pojetí Vondráčkovo a problém je analyzován z hlediska češtiny.

Třetím problematickým okruhem je otázka dělení citoslovcí na primární a sekundární, resp. na otázku homonym lišících se v klasifikaci (citoslovce proti citoslovečně užitému výrazu). Autorka popisuje i operace, které se k rozlišení (povýtce čistě teoretickému) používají.

V teoretické části M. Kraevská prokázala velmi dobrou schopnost vyhledávání, zpracování a reflexe odborné literatury, schopnost vnímavě posuzovat existující popisy a názory a zaujímat k nim hodnotící stanovisko. Autorka bakalářské práce prošla reprezentativní výběr základní odborné literatury pro češtinu i bulharštinu, v níž se mohla o citoslovcích dovědět. Vyhledala i vědecké články, publikované v odborných časopisech a sbornících. S ohledem na zkoumanou problematiku bych doporučila, aby se autorka seznámila s příspěvkem prof. I. Lekova (Леков, Иван. Наблюдения над типологията на звукоподражателните местоимения в чешкия и българския език. *Acta universitatis Carolinae. Philologica. Slavica Pragensia* IV. Praha: FF UK, 1962, 419-424). Na druhé straně v seznamu literatury chybějí práce A. A. Šachmatova a L. A. Bulachovita, přestože jsou v textu citovány (viz s. 38). Je též žádoucí, aby se referenční odkazy (v poznámkách i v seznamu literatury) uváděly podle citační normy ČSN ISO 690.

V praktické části se autorka zaměřila na analýzu komiksových textů. Zvolila dvě časopisecká komiksová vydání domácího (českého, resp. bulharského) původu a jeden časopis, který je překladem z angličtiny. Volila srovnatelné časové úseky (1979-1992), domácí texty časově předcházejí texty překladové (2008-9).

Pro popis materiálu zvolila třídění, k němuž dospěla v teoretické části. Za kritérium zvolila dále opakované užití daného výrazu. Nezaměřila svou pozornost na variantnost forem, vybrala jen ty nejfrekventovanější, nevěnovala se ani typologii této variantnosti.

Shrnutí v této části jsou dosti omezená, materiál nabízel jednak názornější prezentaci konstatovaných závěrů, ale i další. Přínosné by byly širše prezentované synoptické tabulky česko-bulharské (i pro srovnání repertoáru prvků), srovnání polysémních prvků (popř. znázornění kontextů jejich užití obrázkovým materiálem), výčet deverbativních citoslovcí (i v češtině, u nichž se nabízí závěr o jejich „importovanosti“ z cizích předloh). Zřejmě zajímavé by bylo též porovnání stejných podskupin v domácím a překladovém textu a komentování rozdílů. U překladového textu by další závěry mohlo přinést srovnání s originálem, zejména (ne)závislost na něm.

Je škoda, že podrobná analýza lexikografického zpracování citoslovcí v češtině a bulharštině není prezentována též ve formě tabulkového výčtu. Analýza však ukazuje, že se autorka této problematice věnovala soustavně. Její závěr jednoznačně ukazuje na to, že i přes četná nová vydání a posun v obsahu obou jednodílných slovníků se nikdo inovaci materiálu citoslovcí nevěnoval.

Předložená práce je jasně strukturována a představuje přehledně uspořádaný celek. Obsahuje všechny požadované náležitosti.

Navrhuji její hodnocení stupněm výborně.

03. 09. 2013

Mgr. Ginka Bakardžieva, PhD.